

Lausunto Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmasta ja Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmasta vuosille 2022 – 2027

128/00.04.00/2021

Kunnanhallitus 26.04.2021 § 80

Valmistelija: kunnaninsinööri

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pyytää kunnan lausuntoa asiakirjasta ”Ehdotus Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027” 14.5.2021 mennessä.

Linkki kuulemissivuille on <http://www.ymparisto.fi/vaikutavesiin> ja linkki Vuoksen vesienhoitosuunnitelmaehdotukseen on <https://www.ymparisto.fi/vesienhoitoalue/vuoksi/osallistuminen>

Tausta

Vesienhoidon suunnittelua ohjaavat Suomessa laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) sekä valtioneuvoston asetus vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006). Vesienhoidon yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pinta- ja pohjavesiä niin, ettei niiden tila heikkene ja että tila on vähintään hyvä. Vesienhoidon suunnittelu tapahtuu vesienhoitoalueilla, jotka on määritelty vesistöaluejakoon perustuen valtioneuvoston asetuksella vesienhoitoalueista (1303/2004). Vesienhoitoalueille laaditaan vesienhoitosuunnitelmat, joissa esitetään vesienhoidon yleislinjaukset sekä määritellään tavoitteet ja toimenpiteet vesienhoitoalueella tehtävälle vesienhoitotyölle. Suunnitelma laaditaan kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2021 on hyväksytty valtioneuvostossa v. 2015. Nyt ne on tarkistettu koskemaan vuosia 2022–2027.

Tavoitteet

Vesienhoidon tavoitteena on estää jokien, järvien ja rannikkovesien sekä pohjavesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Tavoitteen saavuttamiseksi suunnitellaan ja toteutetaan vesien tilaa parantavia toimenpiteitä ja seurataan niiden vaikutuksia kaikilla Suomen vesienhoitoalueilla. Vesienhoitoa on Suomessa toteutettu jo vuosikymmenien ajan, mutta nykyisessä muodossaan vesienhoidon suunnittelu käynnistyi EU:n vesipolitiikan puitteiden tultua voimaan vuonna 2000. Suunnittelu etenee kuuden vuoden jaksoissa. Nyt käynnistyneen suunnittelukierroksen aikana tarkistetaan vesienhoitoaluekohtaiset vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat vuosille 2022-2027 laajassa yhteistyössä ja eri tahoja kuullen.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta antaa oman lausuntonsa asiasta ja ympäristöjohtaja valmistellut sille seuraavan esityksen lausunnoksi:

"Vesienhoitosuunnitelmissa kuvataan kattavasti vesienhoitoalueiden vesistöjä pitkäaikaisiin tutkimuksiin ja vedenlaatutietoihin perustuen. Suunnitelmissa on koottu runsaasti tietoa vesienhoitoalueiden pinta- ja pohjavesien tilasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty selkeät tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi/säilyttämiseksi. Haasteena tulevallakin ohjelmakaudella tulee olemaan toimenpiteiden toteuttamisen rahoitus ja kohdentaminen ongelmallisille alueille. Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty hyvin arvio edellisen kauden toimenpiteiden toteutumisesta.

lialmen reitti ja Nilsin reitti ovat matalien ja rehevien vesistöjen aluetta, missä vesien hyvän tilan tavoitetta ei ole kaikilta osin saavutettu edellisillä suunnittelukausilla. Luontaisen kuormituksen lisäksi vesien tilaan vaikuttavat voimakkaasti alueen elinkeinot, kuten maa- ja metsätalous, turvetuotanto ja vesien säännöstely energiantuotantoon. Viime vuosina myös kaivosteollisuuden vaikutus on kasvanut.

Ympäristölautakunta pitää hyvänä, että vesienhoitosuunnitelmissa ei ole lähdetty laskemaan tavoitetasoa, vaan pyrkimyksenä on saavuttaa vesien hyvä tila vuoteen 2027 mennessä. Edellisten suunnitelmakausien aikana vesien laatu on osassa vesistöistä parantunut, mutta on myös ollut päinvastaista kehitystä. Todennäköisesti kaikissa vesistöissä ei saavuteta hyvää tilaa vuoteen 2027 mennessä ottaen huomioon Ylä-Savon luonnonolosuhteet ja elinkeinorakenne. Tavoite on kuitenkin oltava korkealla ja toimenpiteiden vaikuttavia.

Vesienhoitosuunnitelmissa voisi olla osio erilaisille skenaarioille, joilla selvitetään ja ennustetaan odotettavissa olevia muutoksia näkyvissä olevien trendien perusteella. Suunnitelmaehdotuksissa on mainittu mm. ilmastonmuutos ja turvetuotannon vähentyminen, mutta niiden vaikuttavuutta vesien laatutavoitteisiin ei ole tarkemmin arvioitu. Kaivosteollisuudella on paljon hankkeita malmien etsinnässä ja jalostuksessa sekä nykyisten kaivosalueiden laajennuksia, joten tämä sektori tulisi olla näkyvämmiin esillä vesienhoitosuunnitelmissa. Terrafamalla on suunnitteilla laajennushankkeita, jotka lisäävät kuormitusta Vuoksen reitille. Kaivosteollisuuden hankkeita on lisäksi mm. Kiuruvedellä, Heinävedellä ja Saimaan alueella, joten kaivosteollisuuden vesistövaikutusten arviointi tulisi ottaa paremmin huomioon vesienhoitosuunnitelmissa.

lialmen ja Nilsin reiteillä olevat useat vesivoimalaitokset muodostavat nousuesteitä vaelluskaloille ja ihmisen voimakkaasti muuttamia vesistöjä kuten kuivuneita luonnonuomia ja patojen yläpuolisia altaita. Toimenpideohjelmassa on esitetty toimenpiteitä kalojen nousuesteiden poistamiseksi – lähinnä kalaportaiden rakentamista – ja lisäjuoksu- ja elinympäristökunnostuksia luonnonuomiin. Nämä toimenpiteet ovat erittäin hyviä, mutta eivät välttämättä toteudu vapaaehtoiselta pohjalta vaan edellyttävät lupamääräysten ja mahdollisesti myös lainsäädännön muutoksia. Vesienhoitosuunnitelmissa ja toimenpideohjelmissa tulisi arvioida millaisia hallinnollisia päätöksiä ja muutoksia vesien hyvän tilan saavuttaminen edellyttää voimakkaasti muutettujen vesistöjen osalta. Tavoitteena tulisi olla sellainen lainsäädäntö ja lupakäytäntö, joka mahdollistaa vesienhoidon tavoitteiden mukaisten arvojen toteutumisen myös vanhojen vesivoimalaitosten muuttamisessa vesistöissä.

Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmasta ympäristölautakunta esittää seuraavia havaintoja:

Maatalous:

- Tulevasta ohjelmakaudesta ei vielä ole tarkkaa tietoa. Tilat eivät välttämättä lähde mukaan ympäristökorvausjärjestelmään, jos ehdot lisäävät merkittävästi viljelyn kustannuksia ja niitä ei saada kompensoitua saatavalla tuella.
- Toimenpiteistä tulisi olla taloudellista tms. hyötyä tilalliselle, jotta niihin sitouduttaisiin.
- Nitraattiasetus koskee kaikkia tiloja, valvontaan tulisi olla riittävästi resursseja.

Metsätalous:

- Koulutus ei yksin riitä, metsätaloudessa on tarvetta tehokkaille, kohdennetuille toimenpiteille ja niiden valvonnalle, erityisesti suometsien osalta.
- Jo tehtyjen ojitusten vesistövaikutusta pitäisi voida pienentää jälkikäteen, nyt kun on saatu lisätietoa siitä, kuinka kauan haitalliset vaikutukset vesistöissä kestävät.

Yhdyskuntien jätevedet:

- Vuotovesien hallinta on kriittinen tekijä jätevedenpuhdistamoiden toiminnalle, verkostojen saneerausveloitetta tulisi selvittää.
- Jäteveden pumppaamojen ylivuodot tulee saada hallintaan.

Haja- ja loma-asutus:

- Kunnissa ei ole tietoa, kuinka moni ranta- ja pohjavesialueen jätevesijärjestelmä vastaa lainsäädännön vaatimuksia. Poikkeushakemuksia on määrärajan jälkeen jätetty vain vähän, neuvonnalle ja valvonnalle on edelleen tarvetta. Toimet tulisi saada kohdennettua passiivisiin kiinteistönomistajiin.
- Viemäröinnin edistäminen taajamien ulkopuolella on haasteellista ilman avustuksia.

Maa-ainesten ottaminen:

- Tarkistetuttuja sektorikohtaisia toimenpiteitä ei ole esitetty kaudelle 2022–2027.
- Jälkihoitamattomia ottoalueita todennäköisesti on vielä pohjavesialueilla Pohjois-Savossa.
- Maa-ainestenoton yleissuunnitelmille olisi tarvetta Pohjois-Savon alueella.

Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat ja selvitykset

- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat vaativat säännöllistä päivittämistä.

Lisäksi ympäristölautakunta esittää seuraavia korjauksia/täydennyksiä toimenpideohjelmaan:

- Kohdassa 8.2. pohjavesialueiden rajoitustoimina on mainittu ympäristöluopien myöntämisen rajoittaminen, tähän tulisi lisätä myös maa-ai-

- nesten ottolupien myöntämisen rajoittaminen.
- Kohdan 9.2.2 kolmannen kappaleen lopussa on sama lause kahteen kertaan.
  - Sivulla 76 on ensimmäisessä kappaleessa käytetty sanaa lantapatteri, tulisi käyttää termiä lanta-auma.
  - Sivulla 76 toisessa kappaleessa on viitattu ympäristöluvan määräykseen, tulisi olla mainittu myös eläinsuojan ilmoituspäätös.
  - Sivulla 76 neljännessä kappaleessa on nitraattiasetuksen mukaan esitetty/vaadittu, tulisi olla vaadittu (30 -100 m suojavyöhyke).
  - Sivulla 78 toisessa kappaleessa viitataan eläinsuojien ympäristölupahakemusten käsittelyyn kunnissa, tulisi olla eläinsuojan ilmoitushakemusten käsittely.
  - Sivulla 81 maatalouden uudet vesiensuojelumenetelmät (rakennekuidut) on esitetty epäselvästi se, että mitä toimia ja mille alalle, esitetään tehtäväksi.
  - Sivulla 92 toisessa kappaleessa (kohta 9.5.2.) on kerrottu, että kiinteistökohtainen jätevesijärjestelmä on tullut kunnostaa 31.10.2019 mennessä. Tästä puuttuu maininta siitä, että kiinteistön omistajan on myös ollut mahdollista hakea poikkeamista kunnostamiselle.
  - Kohdassa 9.11 maa-ainesten ottaminen: tulisi olla maininta siitä, että maa-ainelain (555/1981) 14 §:ää valvontaviranomaisesta ja hallintopakosta muutettiin lailla maa-ainelain muuttamisesta (424/2015) siten, että maa-ainelain noudattamista valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Lain muutos tuli voimaan 1.7.2016.
  - Taulukossa 23 Muut vesistökunnostushankkeet, Sonkajärven vedenkorkeuden noston toteutusvuosiksi tulisi muuttaa 2019–2023.

Kokonaisuutena katsottuna ympäristölautakunta pitää vesienhoitosuunnitelmia hyvin laadittuina ja toimenpideohjelmia realistisena toteuttaa."

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta yhtyy Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristöjohtajan lausuntoesitykseen.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti hyväksyi päätösesityksen.
